

Storföretagens utveckling

FOKUS INDUSTRI

Storföretagens utveckling

STORFÖRETAGENS UTVECKLING

Fokus industri: Rapport #2

Grafisk form: FamiljenPangea

Papper: Invercote Creato, Scandia 2000 White

Tryckeri: Ätta.45 Sverige AB, december 2014

ISO 12647-24. Miljömärkt tryckeri

Förord

År 2006 skedde en sammanslagning av fackförbunden Industrifacket och Metall till IF Metall. I dag representerar IF Metall medlemmar i företag inom allt från läkemedelsindustri till gruvindustri. Sedan 2006 har flera av de företag där förbundets medlemmar arbetar genomgått stora svängningar i ekonomin och 2014 är det fortfarande flera av företagen som möter en osäker efterfrågan och framtid.

De stora industriföretagens utveckling i Sverige och globalt är av stor vikt för framtida tillväxt. Företagen har en central roll inom svensk ekonomi och bidrar inte bara till tillväxt genom sin egen produktion, utan även genom underleverantörer och deras stora efterfrågan av tjänster. Industriföretagens utveckling återspeglar därför läget i ekonomin och utvecklingen i samhället.

Inom IF Metall finns en mindre grupp företag som utgör arbetsgivare för närmare en fjärdedel av förbundets arbetande medlemmar. Dessa företag har en lång historia av industriproduktion i Sverige och även globalt. Företagen ligger ofta i framkant både vad gäller ekonomisk utveckling och utveckling av nya arbetsmetoder. Det är därför viktigt för IF Metall att följa utvecklingen i dessa företag och hur den påverkar IF Metalls medlemmar i dag och framöver.

Rapporten ger en sammanfattande bild av det ekonomiska läget i ett antal företag som tillsammans utgör arbetsplatserna för en fjärdedel av IF Metalls medlemmar.

Rapporten är skriven av Ellika Olsson Aas på IF Metalls utredningsenhet.

Stockholm i december 2014

Erica Sjölander, utredningschef

Sammanfattning

Rapporten syftar till att beskriva och analysera utvecklingen i 20 av de industriföretag där en fjärdedel av IF Metalls medlemmar arbetar. Under perioden 2006–2013 har storföretagen utsatts för stora svängningar i världsekonomin, vilket har bidragit till stora besparings- och effektiviseringsprogram. Detta har lett till att flera av IF Metalls medlemmar har varsplats och drabbats av arbetslöshet.

Trots den skiftande utvecklingen under perioden har de flesta storföretagen ökat sin försäljning och klarat av att hålla sig lönsamma, om än på en något lägre nivå. Dock är det flera av storföretagen som har haft en negativ tillväxt sedan 2011 och efterfrågan har varit ojämn.

Storföretagens materiella investeringar ökar, men minskar som andel av försäljningen och framför allt sker nyinvesteringar på tillväxtmarknader och inte i Sverige. Kostnaderna för forskning och utveckling (FoU) har haft en någorlunda jämn utveckling med anledning av att företagen ovilligt sänker andelen FoU-kostnader av försäljningen, då utveckling av nya och existerande produkter är företagets framtida konkurrenskraft och försäljning.

Flera av storföretagen har mött en lägre efterfrågan under perioden, vilket har resulterat i en lägre lönsamhet och på så vis gjort att fler människor blivit av med sina jobb. Dock har sysselsättningen i storföretagen ökat med närmare 19 procent sedan 2006, men precis som för företagets investeringar är det främst på tillväxtmarknader som utveckling skett. I Sverige har storföretagens sysselsättning i stället minskat med drygt 21 procent och IF Metalls medlemsantal i storföretagen har minskat med cirka 20 procent. En förklaring är den struktururomvandling och effektivisering av svensk industri som pågått sedan 1990-talet och fortfarande pågår.

För storföretagen ser framtiden något osäker ut. Efterfrågan och ordergångar, främst från Europa, växer långsamt eller till och med minskar för ett antal av dessa företag. Under perioden är det flera av storföretagen som nyinvesterat och ökat marknadsandelar i Asien, framför allt Kina, men flera företag har även ökat sin produktion och försäljning i Nordamerika, främst genom företagsförvärv.

Samtidigt som företagen möter en allt högre efterfrågan i Kina och Nordamerika är efterfrågan i Europa låg. Produktionen i Sverige är främst till för att tillgodose efterfrågan från den europeiska marknaden och en låg efterfrågan i Europa är oroande för de svenska jobben. Samtidigt måste storföretagen hålla sig konkurrenskraftiga för att klara av en ökning i efterfrågan när tillväxten i Europa tar fart. Därför är det viktigt att storföretagen fortsätter investera i ny och existerande verksamhet i Sverige. För Sveriges del är det viktigt att dessa företag väljer att förlägga sin produktion i Sverige även i framtiden. Detta med anledning av att storföretagen inte bara skapar jobb inom sin egen verksamhet, utan även hos underleverantörer och tjänsteföretag som till stor del är beroende av storföretagen för att överleva.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	4
1 Inledning	8
1.1 IF Metalls storföretagsgrupp	10
1.2 Storföretagen	11
2 Ägande	12
2.1 Ägande storföretagen	14
2.2 Utländska ägare och utländsk ägarstruktur	14
3 Omsättning	16
3.1 Ett ökat serviceutbud mot eftermarknaden	18
3.2 Storföretagens försäljningsutveckling i industribranscher	18
3.3 Positiv försäljningsutveckling för nästan alla storföretag	20
4 Lönsamhet	24
4.1 Lägre rörelsemarginal hos storföretagen	26
5 Soliditet	30
5.1 Storföretagen har en hög soliditet och finansiell stabilitet	32
6 Investeringar	34
6.1 Avskrivningarna ökar mer än investeringarna	37
7 Forskning och utveckling	40
8 Sysselsättning	44
8.1 Sysselsättning på koncernnivå	45
8.2 Sysselsättning i Sverige	48
8.3 Storföretagens sysselsättning i Sverige minskar	49
9 IF Metalls medlemsutveckling	52
10 Avslutande diskussion	56
10.1 En osäker framtid	57

1

Inledning

Sverige har en lång historia av stora multinationella företag med internationell produktion. Dessa företag svarar för merparten av sysselsättning och tillverkning inom svensk industri, men står framför allt för en stor andel av svensk export.

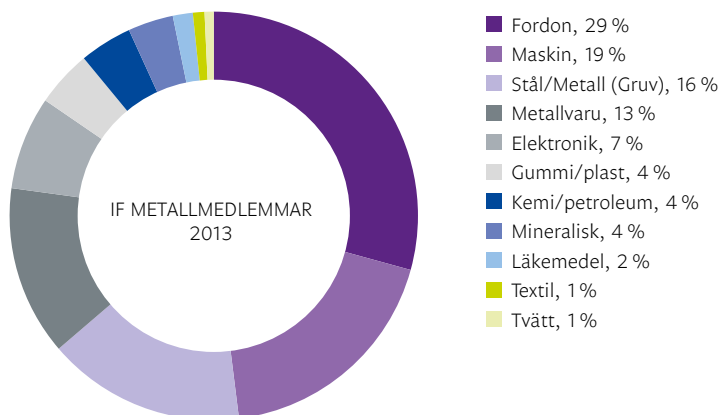
Sedan 1990-talet har svensk ekonomi och svenska företag blivit allt mer globaliserade. Företagen möter en allt hårdare konkurrens på marknaden och det gäller att ständigt utvecklas för att vara konkurrenskraftig.

Den utveckling som sker inom de stora industriföretagen påverkar utvecklingen i Sverige och globalt, men är också en viktig fråga för IF Metalls medlemmar. Under perioden 2006–2013 har dessa företag genomgått stora svängningar i världsekonomin, vilket har påverkat efterfrågan av företagens produkter, försäljning och lönsamhet. För IF Metalls del har detta inneburit tusentals varslade medlemmar och medlemmar som har försatts i arbetslöshet till stor del på grund av de kostnadsbesparings- och effektiviseringsprogram som företagen har behövt genomföra.

Inom svensk industri finns en grupp storföretag som utgör arbetsgivare till drygt en fjärdedel av förbundets medlemmar. Dessa företag är stora internationella industriföretag som inte bara påverkar de medlemmar som arbetar på dessa företag, utan även de medlemmar som arbetar hos deras underleverantörer. Detta gör att utvecklingen i dessa företag kan påverka väldigt många av förbundets medlemmar. Dessa företag återspeglar även läget i ekonomin och utvecklingen i samhället i stort.

Syftet med denna rapport är att beskriva och analysera utvecklingen i 20 av de industriföretag där en fjärdedel av IF Metalls medlemmar arbetar. Fokus är att försöka beskriva den utveckling som skett hos företagen under perioden 2006–2013. Dessa storföretag är den grupp företag som snabbast anpassar sig till förhållanden som råder på marknaden och det är därför viktig för IF Metall att hålla sig väl informerat om deras utveckling, eftersom det påverkar medlemmarna och deras framtid.

DIAGRAM 1 MEDLEMSFÖRDELNING I BRANSCHER, 2013¹

Källa: IF Metalls medlemsdatabas

¹ Diagrammet visar branschernas medlemsfördelning baserat på arbetsställen med fler än 30 medlemmar.

1.1 IF Metalls storföretagsgrupp

Gruppen företag har valts ut med hjälp av tre parametrar; antal medlemmar, att företagen har huvudkontor i Sverige och att antalet företag i så stor utsträckning som möjligt ska återspegla branschens storlek, utifrån ett medlemsperspektiv, inom den samlade industrin. Antal medlemmar återspeglar företagets storlek, betydelse för förbundet och betydelse för svensk industri. Var företaget har sitt huvudkontor påverkar förbundets relation med företaget samt företagsledningens relation till Sverige och IF Metalls medlemmar. Det är dessutom viktigt att den här gruppen storföretag återspeglar IF Metalls medlemsfördelning i respektive bransch och samtidigt ha en grupp som väl representerar svensk industri.

I valet av företag har alla arbetsställen med fler än 30 medlemmar granskats. Företagen har sedan delats in i branscher utifrån det klassificeringssystem, SNI-koder, som SCB använder. Några av branscherna behandlas som en bransch, till exempel gruvindustrin och stål- och metallindustrin. Anledningen är framför allt att båda branscherna ligger under samma avtalsområde. Dessutom har vissa företag placerats i en bransch trots att verksamheten befinner sig i två olika branscher, till exempel Sandvik. Vilken bransch företaget har placerats i beror på var de flesta av IF Metalls medlemmar arbetar.

Fordonsbranschen representerar närmare 30 procent av IF Metalls medlemmar och är avsevärt större till medlemsantalet än de andra branscherna. Fordonsindustrin är även en av de branscher, tillsammans med stål- och gruvindustrin, som har flest företag med fler än 1 000 medlemmar per företag. Dessa industribranscher omfattar tillsammans närmare hälften av alla IF Metalls medlemmar och den

utveckling som sker i dessa bolag, både ekonomiskt och produktionsmässigt, påverkar en stor andel av förbundets medlemmar.

Maskinindustrin har näst flest medlemmar. Branschen domineras av företag med 30–99 medlemmar per företag, men är även den bransch som har flest företag med 500–999 medlemmar.

Fordon, maskin samt stål och metall är branscher där sju av de tio största företagen är utländsägda bolag, vilket innefattar aktiebolag som är primärnoterade på en annan börs än Stockholmsbörsen och privat ägda bolag.

1.2 Storföretagen

Branschernas andel av den samlade industrin, utifrån antal medlemmar, har legat till grund för de 20 företagskoncerner som valts ut. I gruppen finns ett antal företag som inte uppfyller alla kriterier, till exempel två företag som inte har huvudkontor i Sverige. Dessutom finns det branscher som är underrepresenterade, såsom fordonsindustrin, respektive överrepresenterade, såsom gummi/plastindustrin. Anledningen är att till exempel fordonsindustrin inte hade fler företag som kunde utses utifrån de parametrar som valts, medan till exempel gummi/plastindustrin hade fler potentiella företag än branschens andel IF Metallmedlemmar.

DE FÖRETAG SOM HAR VALTS UT ATT REPRESENTERA STORFÖRETAGSGRUPPEN I DENNA RAPPORT ÄR:

ABB	Boliden	Nolato	SKF
Akzo Nobel	Electrolux	Ovako	SSAB
Alfa Laval	Ericsson	Saab	Trelleborg
Astra Zeneca	Husqvarna	Sandvik	AB Volvo
Atlas Copco	LKAB	Scania	Volvo Cars

2

Ägande

Storföretagen har stora behov av nyinvesteringar, tillgång till kompetens och försörjning av kapital. Företagens produktion kräver stora maskiner för att klara av att möta kundernas efterfrågan samtidigt som en allt mer tekniskt avancerad produktion kräver kompetent personal. För att vara konkurrenskraftiga företag krävs därför att företagsledare och ägare vågar, och har möjlighet, att investera kapital i verksamheten.

Hur företagen väljer att fördela sina resurser beror delvis på företagets ägarstruktur. Ägarstrukturen visar vem som äger företaget och hur stor andel av företaget som ägs av respektive ägare. I den traditionella svenska ägarmodellen har kontrollen av företag ofta varit koncentrerad till en eller ett fåtal ägare. I dag finns i stället en mer pluralistisk ägarbild där den traditionella svenska ägarmodellen kompletteras med utländskt ägande, inslag av private equity², statliga fonder och institutionellt kapital.

² Private equity utgörs av investerare och fonder som investerar direkt i privata företag eller genom att köpa ut publika företag från börser. Private equity kan komma från privata och institutionella investerare och används ofta för att finansiera ny teknik, expandera rörelsekapital eller genomföra förvärv.

De flesta storföretagen har en eller ett par ägare med ägardominans, även kallat kontrollägare. Dessa ägare kan utöva ett dominerande inflytande över företaget samt att kontrollmakten och kapitalmakten är separerade. Ägarnas inflytande grundar sig på deras andel av rösterna för bolagets utestående aktier. I Sverige är det vanligt med aktier som har differentierad rösträtt, det vill säga att olika aktier är värda olika många röster och inflytandet över ett visst företag behöver alltså inte stå i proportion till det investerade kapitalet.

En konsekvens av starka kontrollägare kan vara att ägaren främjar privata intressen framför att maximera företagets marknadsvärde. Detta med anledning av att kontrollägaren kan föredra ogynnsamma investeringar framför en högre avkastning på kapital. En bakomliggande orsak kan vara att kontrollägaren inte har satsat speciellt mycket kapital i företaget, de har helt enkelt inte mycket att förlora. I de flesta andra länder är det vanligt med ett marknadsbaserat system och ett spritt ägande där bestämmanderätten axlas av företagsledningen i stället för kontrollägarna.

För storföretagen är det viktigt med ett långsiktigt tänkande. En anledning är att företagen kan vara tvungna att göra investeringar i dag som ger avkastning om tio år. Därför är det viktigt att företagsledningens beslut är baserade på underlag som strävar efter att maximerad nytta uppnås på lite längre sikt.

2.1 Ägande storföretagen

Under perioden 2006–2013 har ägandebilden inom storföretagsgruppen genomgått ett antal förändringar. Tabell 1 visar storföretagen och dess ägare 2006 och 2014. De bolag som inte är primärnoterade på Stockholmsbörsen räknas här som utländska bolag.

Antalet börsnoterade företag var lika många 2014 som 2006, 16 företag. Inom gruppen finns dock ett företag som har börsnoterats och ett företag som blivit uppköpt av en privat ägare. Husqvarna ägdes 2006 av Electrolux, men knoppades av samma år och är i dag noterat på Stockholmsbörsen. Scania var 2006 ett börsnoterat företag, men 2014 köpte företags majoritetsägare, Volkswagen, alla Scaniaaktier och är i dag ensam ägare.

2.2 Utländska ägare och utländsk ägarstruktur

Inom gruppen storföretag finns ett flertal bolag som anses vara svenska företag, men har utländska ägare. Ett utländskt ägande kan betyda flera saker, bland annat flytt av företagets huvudkontor, förändrad tillgång till kapital eller förändrad produktion i Sverige. Inom storföretagsgruppen finns tre börsnoterade företag (ABB, Astra Zeneca, Akzo Nobel) med primärnotering utanför Sverige. Dessa företag har en utländsk ägarstruktur och särredovisar inte alltid information om den svenska marknaden samt uppfattas inte alltid av omvärlden som svenska företag.

I Sverige finns en lag om styrelserepresentation för privatanställda där varje lokal facklig organisation som har kollektivavtal med företaget har rätt att besluta om arbetstagarrepresentation. Facket har rätt till två ledamöter och två suppleanter i företag med i genomsnitt minst 25 arbetstagare sysselsatta under det senaste räkenskapsåret. Detta innebär att den fackliga verksamheten får insyn i företaget och på ett enklare sätt kan hantera frågor som rör de anställda. För utlandsägda företag gäller inte samma förutsättningar vad gäller insyn och kan därför vara problematiskt ur ett fackligt perspektiv.

Ett exempel på detta är hostile takeover. Hostile takeover, eller fientliga företagsförvärv, innebär oftast att förvärvaren lämnar ett anbud direkt avsett för målföretagets aktieägare i hopp om att få köpa deras aktier. Målet är att ta över företaget utan att behöva blanda in dess ledning eller styrelse. Resultatet av ett fientligt förvärv kan leda till omstrukturering av det förvärvande företaget, vilket i sin tur kan påverka de anställda. Om ett företag hamnar i en sådan situation underlättas den fackliga insynen av att företaget som förvärvas har ett svenskt ägande och en svensk bolagsstruktur. Detta eftersom det blir lättare att försvara arbetsvillkoren och jobben som finns i Sverige.

TABELL 1 ÄGANDE INOM STORFÖRETAGSGRUPPEN, 2006 OCH 2014

Företag	2006	2013 (2014)
ABB	SIX Swiss Exchange	SIX Swiss Exchange
Akzo Nobel	Euronext Amsterdam	Euronext Amsterdam
Alfa Laval	SB*	SB
Astra Zeneca	London Stock Exchange	London Stock Exchange
Atlas Copco	SB	SB
Boliden	SB	SB
Electrolux	SB	SB
Ericsson	SB	SB
Husqvarna	Electrolux	SB
LKAB	Svenska staten	Svenska staten
Nolato	SB	SB
Ovako	Ruukki, SKF och Wärtsilä	Triton
SAAB	SB	SB
Sandvik	SB	SB
Scania	SB	Volkswagen
SKF	SB	SB
SSAB	SB	SB
Trelleborg	SB	SB
Volvo	SB	SB
Volvo Cars	Ford	Geely
Börsnoterade företag	16	16
Utländska företag	4	6

*SB = Stockholmsbörsen.

Källa: Företagens årsredovisningar

3

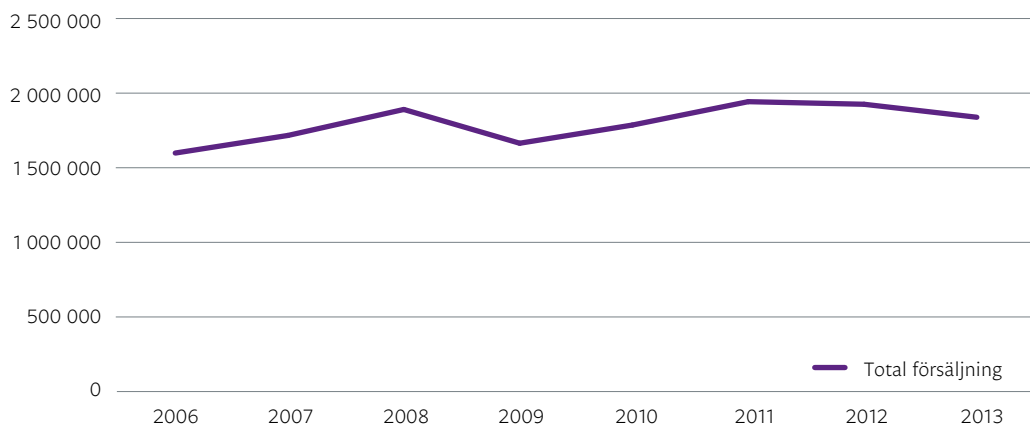
Omsättning

Storföretagens omsättning har under perioden 2006–2013 präglats av stark uppgång, rekordförsäljning, finanskris och global osäkerhet. Den globala efterfrågan av industrins varor och tjänster har fluktuerat under perioden och sedan finanskrisen, som inleddes under 2008, är det flera av storföretagen som inte har återhämtat sig till den tidigare nivån.

Under finanskrisen mötte de flesta storföretag en låg efterfrågan och kraftigt minskade orderingångar, men redan under den senare delen av 2009 mötte de flesta storföretagen en ökad efterfrågan och under 2010 skedde en snabb återhämtning. Sedan 2011 har omsättningen utvecklats negativt och perioden fram till 2013 utmärks av ett ostadigt investeringsklimat, en stark ekonomisk oro i Europa och en allt mer osäker tillväxt på stora marknader såsom Kina. Diagram 2 visar storföretagens samlade omsättning³ under perioden. Sammantaget ökade gruppens omsättning med drygt 16 procent. De flesta företag följer gruppens samlade utveckling, bortsett från Astra Zeneca som är mindre konjunkturkänsligt, men i stället har haft strukturella problem. Trots den osäkerhet som har präglat marknaden har storföretagens samlade omsättning haft en positiv utveckling under perioden. Sammantaget ökade försäljningen under perioden med cirka 16 procent, men minskade med närmare 6 procent mellan 2011 och 2013.

³ Företagens omsättning motsvarar deras försäljning omräknat i redovisad valuta.

DIAGRAM 2 STORFÖRETAGENS FÖRSÄLJNING, MILJONER KRONOR, 2006–2013

Källa: Företagens årsredovisningar

År 2007 var det flera av företagen som nådde historiska försäljningsnivåer. Även första delen av 2008 beskrivs av flera storföretag som rekordår, både vad gäller försäljning och resultat. Mellan 2008 och 2009 minskade försäljningen med närmare 12 procent, men redan 2011 var försäljningen tillbaka på nivåer högre än innan krisen. Sedan 2011 har försäljningsutvecklingen mattats av och 2013 var försäljningen nere på liknande nivåer som under krisen.

En förklaring till den nedgång som varit under de senaste åren är de mindre gynnsamma förutsättningarna för europeisk och svensk industri. Framför allt har den svaga marknadsutvecklingen i Europa, men även i USA, varit det som hållit tillbaka den ekonomiska utvecklingen. I Europa har privat och offentlig skuldsanering, kreditåstramning och en allt svagare inhemsk efterfrågan bidragit till nedgången. Samtidigt har efterfrågan från omvärlden dämpats och läget har ännu inte återhämtat sig.

Under 2013 skedde det en återhämtning i amerikansk ekonomi och industriproduktionen vände uppåt. En bakomliggande faktor är framför allt lägre energipriser, som ett resultat av utvinningen av skiffergas.

3.1 Ett ökat serviceutbud mot eftermarknaden

Under perioden är det flera av storföretagen som kraftigt utökat sitt serviceutbud mot eftermarknaden. Det finns flera anledningar till detta, bland annat att det ger företagen en ny källa till försäljningsintäkter som kan anses vara mindre konjunktur känsliga, men även att serviceverksamheten är väldigt lönsam för företagen. En annan förklaring är att företagets serviceverksamhet ökar företagets egen kunskap om produkterna, vilket gör att de i framtiden kan agera mer proaktivt.

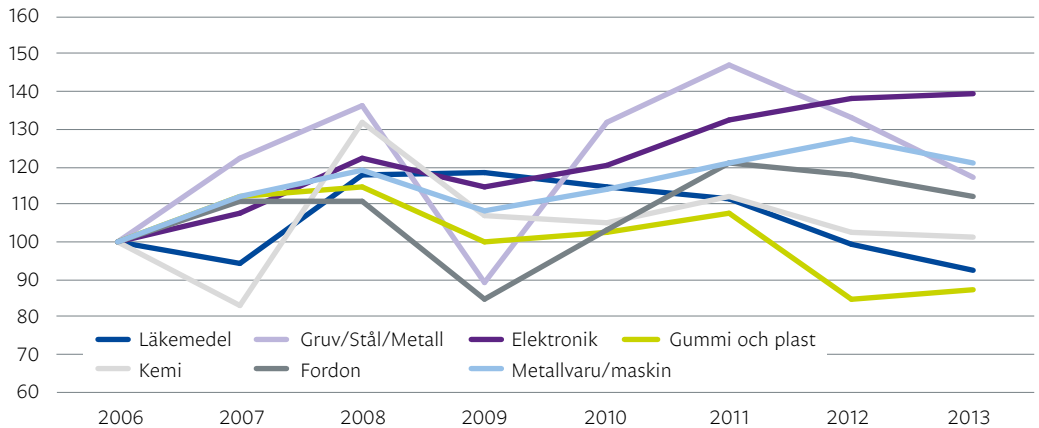
Sammantaget ökade försäljningen under perioden med cirka 16 procent, men minskade med närmare 6 procent mellan 2011 och 2013.

3.2 Storföretagens försäljningsutveckling i industribranscher

Inom svensk industri finns ett samspel mellan de olika industribranscherna där flera av storföretagen är direkt eller indirekt påverkade av varandra. Om efterfrågan minskar i en bransch minskar eller uteblir ofta företagets nyinvesteringar i maskiner och anläggningstillgångar. Detta drabbar i sin tur andra branscher och företag, uttryckt som minskade ordergångar och lägre efterfrågan. Under perioden 2006–2013 återspeglar nästan alla branscher och storföretag tydligt detta samspel.

Diagram 3 visar storföretagens försäljningsutveckling uppdelad i industribranscher mätt i index med 2006 som basår.

DIAGRAM 3 STORFÖRETAGENS FÖRSÄLJNING I INDEX UPPDELAT I INDUSTRIBRANSCHER, 2006–2013

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

Fordonsindustrin

Företagen inom fordonsindustrin var några av de företag som drabbades först och kraftigast av finanskrisen. Försäljningen föll snabbt och företagen mötte en kraftig minskning i efterfrågan. I takt med att andra delar av industrin drabbades av finanskrisen minskade behovet av transport, vilket gjorde att efterfrågan av lastbilar minskade drastiskt.

För storföretagen inom transportfordonsindustrin, Scania och AB Volvo, kom krisen något senare än för personbilsindustrin. Företagen inom transportfordonsindustrin, framför allt AB Volvo, är starkt beroende av global BNP-tillväxt. Det innebär att när andra branscher på den globala marknaden drabbas av minskad efterfrågan påverkar detta transportindustrin, som i sin tur påverkar efterfrågan av transportfordon. AB Volvo har hela världen som marknad och är därför beroende av att den globala BNP-tillväxten utvecklas positivt.

Personbilsföretaget Volvo Cars drabbades hårt av finanskrisen 2008. Företaget var ett av de företag som drabbades först av den ekonomiska oron. Försäljningen började minska redan under slutet av 2007 och efterfrågan föll dramatiskt under 2008. Samtidigt varslade företaget flera tusen anställda. Krisen påverkade även alla de underleverantörer som levererar komponenter och material till Volvo Cars. Även underleverantörsbranschen drabbades hårt med stora varsel, men det var även ett antal företag som lämnade marknaden genom konkurs.

Stålindustrin

Även stålföretagen mötte en kraftigt minskad försäljning mot slutet av 2008. År 2009 präglades av en mycket svag marknad för stål. SSAB stoppade till och med sin produktion i Sverige under två månader. Mot slutet av 2009 ökade försäljningen och utvecklingen pågick fram till 2011, men sedan 2011 har stålföretagen mött lägre efterfrågan, lägre stålpriser och lägre försäljning.

Inom den globala stålindustrin råder det en överkapacitet, vilket påverkar de svenska stålföretagens exportmöjligheter. Anledningen är den enastående tillväxt som funnits inom stålindustrin det senaste decenniet. Produktionen har under perioden ökat med närmare 50 procent, vilket kan förklaras av den höga tillväxten i Asien och framför allt Kina. Samtidigt har det gått trögt i Europa och tillväxten är fortsatt låg. Kinas investeringar i infrastruktur är den främsta orsaken till den ökade efterfrågan av stål. Samtidigt som konsumtionen i övrigt inte har följt samma utveckling har kapaciteten inom stålindustrin byggts ut. Detta är anledningen till att det i dag finns en överkapacitet som har lett till minskad efterfrågan och neddragningar inom den svenska stålindustrin.

Maskin- och metallvaruindustrin

Flera företag inom maskin- och metallvaruindustrin påverkas direkt eller indirekt när nyinvesteringar minskar hos andra industribranscher. Ett företag som påverkades kraftigt av fordonsindustrins nedgång är Atlas Copco. Företaget är en underleverantör av verktyg till fordonsindustrin och konsekvensen av den låga efterfrågan av fordon resulterade i lägre efterfrågan och minskade ordergångar för Atlas Copcos affärsområde industriteknik. Sandvik är ett annat företag som påverkades negativt. Främst av gruvindustrins nedgång under finanskrisen, men även avmattningen som skett 2012–2013 där gruvindustrins minskade efterfrågan av maskiner, till exempel stenkrossar, har påverkat Sandviks orderintag och försäljning negativt.

3.3 Positiv försäljningsutveckling för nästan alla storföretag

Trots minskad efterfrågan och fallande orderintag har de flesta av storföretagen haft en positiv försäljningsutveckling under perioden. Nedan visas storföretagens försäljningsutveckling under perioden 2006–2013.

Tabell 2 visar storföretagens försäljningstillväxt 2006–2013 och 2008–2013. Tre av storföretagen har haft en betydligt sämre försäljningstillväxt under perioden – Trelleborg, Astra Zeneca och Boliden. Tre av storföretagen har haft en mycket kraftig försäljningstillväxt över 60 procent under perioden – Nolato, Atlas Copco och LKAB.

TABELL 2 STORFÖRETAGENS FÖRSÄLJNINGsutveckling, 2006–2013

Företag	2006–2013	2008–2013
Nolato	67 %	60 %
Atlas Copco	66 %	13 %
LKAB	62 %	2 %
Ovako	58 %	-10 %
Alfa Laval	51 %	7 %
ABB	51 %	18 %
Ericsson	28 %	9 %
Scania	23 %	-2 %
Sandvik	21 %	-6 %
SKF	20 %	0 %
SSAB	13 %	-36 %
SAAB	13 %	0 %
Volvo	5 %	-10 %
Electrolux	5 %	4 %
Akzo Nobel	5 %	-23 %
Husqvarna	3 %	-6 %
Volvo Cars	3 %	26 %
Boliden	-2 %	11 %
Astra Zeneca	-15 %	-20 %
Trelleborg	-21 %	-31 %

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

Bolag med högre försäljningsutveckling

NOLATO

Nolato inledde en kraftig expansion under 2005–2006. Företaget har ökat sin försäljning med cirka 67 procent och 2013 var historiskt sett Nolatos bästa år efter flertalet rekordår. Det är framför allt två av Nolatos tre affärsområden, Nolato Medical och Nolato Telecom, som har expanderat kraftigt under perioden. Nolato Medical har genomfört ett flertal stora förvärv såsom amerikanska Contour Plastic och brittiska Cope Allman Jaycare, men har även genomfört expansion av existerande verksamhet i bland annat Hörby (Sverige). Nolato Telecom har kraftigt ökat sina volymer i Kina och är ledande i utveckling och produktion av kompletta mekanikmoduler.

ATLAS COPCO

Atlas Copco inledde perioden med rekordhög försäljning. Under senare delen av 2008 minskade företagets orderintag och under 2009 halverades det. En förklaring var de minskade nyinvesteringar som skedde inom gruvinindustrin och fordonsindustrin. År 2011 förvärvade Atlas Copco företagen Dynapac (Sverige) och ABAC (Italien), vilket bidrog till en kraftigt ökad försäljning och även en förklaring till den positiva försäljningsutvecklingen om cirka 66 procent. Utvecklingen efter köpet av Dynapac, 2007–2013, visar i stället en utveckling om cirka 32 procent.

LKAB

LKAB har under perioden genomfört stora kapacitetshöjande investeringar, bland annat expansion av verksamheten i Malmberget och Kiruna, vilket har gjort att de har kunnat komma ner på nya nivåer för att bryta järnmalm. År 2008 tog företaget världens största pelletsverk i drift och ambitionen är att LKAB ska ha en ökad kapacitet om drygt 35 procent 2015.

Bortsett från den ökade kapaciteten är höga järnmalmspriser en förklaring till LKAB:s starka försäljningsutveckling. Sammantaget har företaget ökat sin försäljning med närmare 62 procent under perioden.

Bolag med lägre försäljningsutveckling

ASTRA ZENECA

Astra Zenecas försäljningsutveckling under perioden skiljer sig från de flesta andra företag i gruppen. Företaget har totalt under perioden haft en negativ försäljningsutveckling om 14,7 procent, men till skillnad från de allra flesta företag i gruppen var 2009 företagets bästa år vad gäller försäljningen. Sedan 2009 har försäljningen varit avtagande, men det är inte främst finanskrisen som varit huvudorsaken till detta. Under perioden har företaget förlorat patentskydd på ett antal huvudprodukter, vilket gjort att de nu möter en kraftig konkurrens på marknaden för generiska läkemedel. Samtidigt har de inte lyckats lansera nya produkter i samma takt som tidigare.

BOLIDEN

Under slutet av 2008 mötte Boliden ett kraftigt fall av kopparpriset i samband med att efterfrågan i fordons- och byggnadsindustrierna minskade. Under 2009 skedde en återhämtning i den kinesiska ekonomin och långsamma konjunkturåterhämtningar i Nordamerika och Europa. Med förväntningar om fortsatt tillväxt och konjunkturåterhämtning steg priset på koppar och andra metaller. Den höga försäljningen höll i sig under 2012, men föll under 2013 som ett resultat av ett lägre pris på koppar och ett ökat globalt utbud.

50/5t

KF 72 LY 001

LICAB

4

Lönsamhet

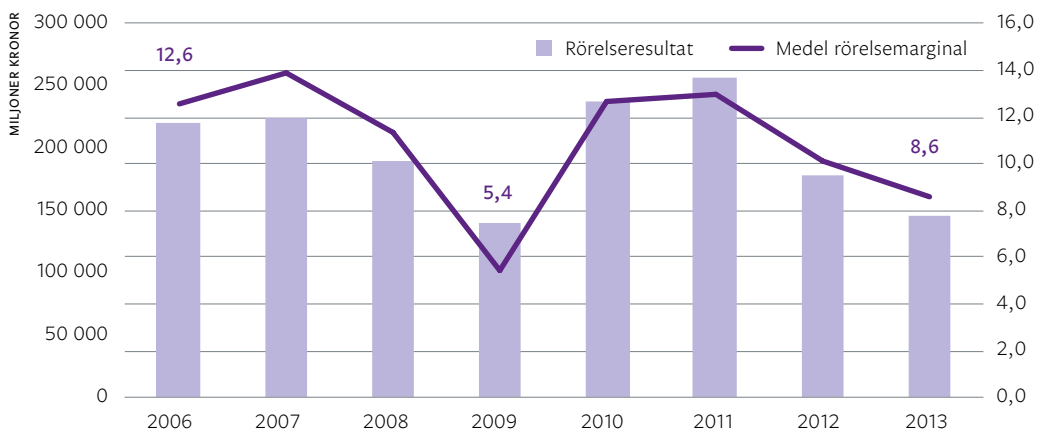
Den internationella konjunkturåterhämtningen går långsamt. Under perioden har försäljningen ökat, men samtidigt har företagens rörelse-resultat utvecklats negativt. Trots detta och med hänsyn till det rådande konjunkturläget är företagens vinster och lönsamhet inte ovanligt låga.

Mellan 2011 och 2013 var den svenska kronan relativt stark jämfört med euron och dollarn. Detta gjorde att flera av storföretagen, främst de företag med produktion och kostnader i Sverige och svenska kronor, drabbades av höga råvarukostnader som raderade ut delar av lönsamheten. Ett exempel är Scania som drabbades av höga rörelsekostnader på grund av den starka svenska kronan. Anledningen är att företaget i relation till andra företag inom samma bransch har stor del av sin produktion i Sverige.

Samtidigt har flera av storföretagen mött en lägre efterfrågan och en lägre produktionsvolym sedan 2011, vilket gör att företagens fasta kostnader ska bäras av en mindre volym än tidigare. Viktigt att nämna är dock att företagens produktmix ofta är mer eller mindre konjunkturkänslig och att en lägre lönsamhet inte betyder att alla affärsområden möter en låg efterfrågan eller höga kostnader.

Diagram 4 visar hur rörelseresultatet och rörelsemarginalen förändrats från 2006 till 2013. Företagens rörelsemarginal är ett nyckeltal

DIAGRAM 4 STORFÖRETAGENS RÖRELSERESULTAT SAMT RÖRELSEMARGINAL, 2006-2013

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

som visar hur stor del av försäljningen som resultatet utgör. En lägre rörelsemarginal innebär att en lägre andel av försäljningen till exempel kan användas till investeringar eller utdelning till aktieägare. Under perioden har företagen inte nått upp till sina avkastningskrav, vilket har gjort att storföretagen infört stora besparingsprogram för att minska kostnader och effektivisera produktionen.

Efter en stark återhämtning under 2010–2011 innebar 2013 för andra året i rad ett lägre resultat och en lägre marginal. Rörelsemarginalen har sedan 2011 backat med lite mer än 4 procentenheter, vilket bland annat kan förklaras av den stärkta kronan, det försämrade läget för stålindustrin och det osäkra ekonomiska läget i Europa.

Sammantaget minskade storföretagens rörelseresultat med närmare en tredjedel och 2013 års rörelseresultat låg i nivå med resultatet 2009. Trots den negativa utvecklingen hade dock nästan alla företag en förbättrad rörelsemarginal 2013 och de flesta är lönsamma.

4.1 Lägre rörelsemarginal hos storföretagen

De flesta företag i gruppen hade en lägre lönsamhet 2013 än 2006. Tabell 3 visar storföretagens rörelsemarginal 2006 och 2013 samt förändringen i procentenheter mellan de båda åren. Endast två företag hade en negativ marginal 2013, Ovako och SSAB, men det ska tilläggas att 2013 års rörelsemarginal jämförs med rekordresultat från 2006. Fem av storföretagen hade 2013 en starkare lönsamhet och rörelsemarginal än 2006 – Nolato, Volvo Cars, Trelleborg, Alfa Laval och Atlas Copco. Det betyder att företagen lyckats hålla sig lönsamma trots tuffa tider.

Bolag med högre rörelsemarginal 2013 än 2006

ALFA LAVAL

Alfa Laval inledde perioden med hög rörelsemarginal och en hög lönsamhet. Mellan 2008 och 2009 försämrades lönsamheten med anledning av finanskrisen, men redan under slutet av 2009 skedde en återhämtning med ökade orderintag och försäljning. Under perioden har företaget förbättrat sin marknadsposition genom ett flertal företagsförvärv, bland annat amerikanska Air Cooled Exchangers och Niagara Blower Company samt det kinesiska Si Fang. Detta har delvis bidragit till en ökad försäljning och lönsamhet för företaget.

Sammantaget har Alfa Laval lyckats upprätthålla en god rörelsemarginal under perioden och rörelsemarginalen har haft en positiv utveckling från 12,9 procent 2006 till 14,5 procent 2013.

TABELL 3 STORFÖRETAGENS RÖRELSEMARGINAL, 2006 OCH 2013

Företag	2006	2013	Förändring i procentenheter
Trelleborg	5,5	11,9	6,4
Nolato	2,9	9,1	6,2
Atlas Copco	18,2	20,3	2,1
Alfa Laval	12,9	14,5	1,7
Volvo Cars	0,0	1,6	1,6
ABB	10,6	10,5	-0,1
Electrolux	3,9	1,4	-2,4
Saab	8,3	5,7	-2,6
Scania	12,4	9,7	-2,6
Akzo Nobel	10,6	6,6	-4,1
AB Volvo	7,9	2,6	-5,3
Husqvarna	10,6	5,3	-5,3
Sandvik	16,7	9,9	-6,8
SKF	12,6	5,8	-6,8
LKAB	42,8	32,3	-10,5
Ericsson	20,2	7,8	-12,3
Astra Zeneca	31,0	14,4	-16,6
Boliden	24,2	5,2	-19,0
Ovako	19,5	-0,1	-19,6
SSAB	19,5	-3,2	-22,7

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

Bolag med lägre rörelsemarginal 2013 än 2006

BOLIDEN

Prisutvecklingen för metaller är en viktig komponent för Boliden. Under perioden har metallpriserna fallit och det har haft en negativ inverkan på företagets rörelseresultat och rörelsemarginal. En annan förklaring är att 2006 års rörelsemarginal låg långt över vad den gjort tidigare år. Förklaringen är att det 2006 skedde kraftiga prishöjningar på zink, och framför allt på koppar, samtidigt som Boliden nådde högre produktionsnivåer. Rörelseresultatet 2006 var närmare tre gånger så högt som tidigare år och försäljningen ökade med drygt 40 procent.

Totalt hade företaget en negativ utveckling av rörelsemarginalen från 24,2 procent till 5,2 procent av försäljningen, men jämförs i stället utvecklingen 2007–2013 så minskade rörelsemarginalen från 16,3 procent till 5,2 procent av försäljningen.

SSAB

SSAB inledde perioden med en hög efterfrågan och rekordresultat. Mot slutet av 2008 minskade efterfrågan och ett lägre orderintag har präglat hela senare delen av perioden. Företagets negativa utveckling av rörelsemarginalen beror till stor del på stigande priser på järnmalm och kol samt försvagade stålpriser, vilket har resulterat i högre kostnader och lägre intäkter. Samtidigt har företaget stått med en överkapacitet och som lägst producerades på en nivå om 70 procent av kapaciteten. Sammanfattningsvis har detta lett till en negativ utveckling av rörelsemarginalen från 19,5 procent till -3,2 procent under perioden.

5

Soliditet

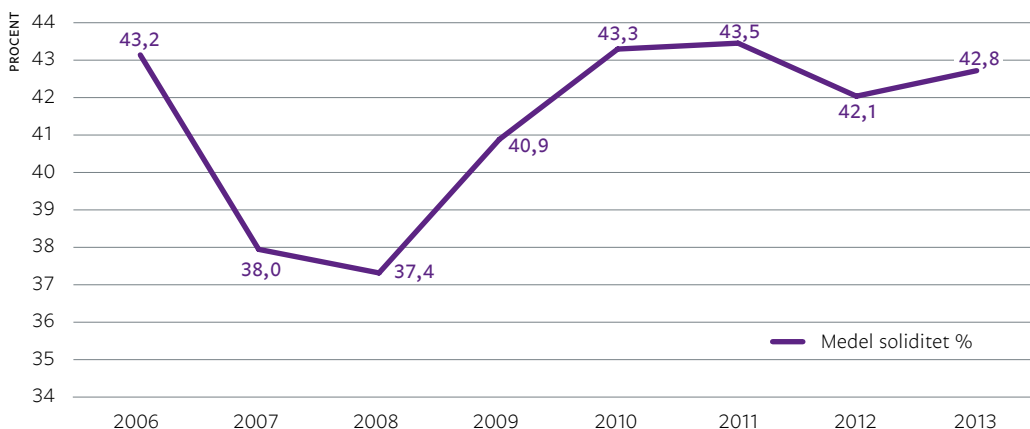
Företagens soliditet anger storleken på eget kapital i relation till totala tillgångar. Om företagen har en hög andel eget kapital innebär detta att de har en hög motståndskraft under sämre tider. Positiva resultat tillför eget kapital till företagen, medan till exempel utdelning till företagets aktieägare minskar det egna kapitalet. Resterande del av företagets totala kapital består av skulder och om företaget ökar sina skulder i en lägre takt än eget kapital betyder det en ökad soliditet, det vill säga en starkare finansiell uthållighet.

De flesta företag i den här gruppen har historiskt sett haft en hög soliditet och en verksamhet som delvis kunnat finansieras med hjälp av eget kapital. Det har gjort att företagen klarat sig under perioder av lägre lönsamhet och att det funnits kapital till att genomföra nödvändiga investeringar. En hög soliditet kan även vara av stor vikt för att få tillgång till lånat kapital, som behövs för att finansiera stora investeringar.

Diagram 5 visar medeltalet för storföretagens utveckling av nyckeltalet soliditet mellan 2006 och 2013. Under perioden har storföretagens soliditet haft en negativ utveckling, om än marginellt. Soliditeten mätt 2007–2013 har i stället haft en positiv utveckling från 36,3 procent till 41 procent. Mellan 2006 och 2007 var det flera storföretag som fick en försämrad soliditet, till exempel SSAB och Atlas Copco. SSAB fick en lägre soliditet som en konsekvens av en kraftig ökning i företagets tillgångar, vilket beror på förvärv av det amerikanska företaget IPSCO.

4 Ej Ovako och Volvo Cars.

DIAGRAM 5 STORFÖRETAGENS SOLIDITET, 2006–2013⁴

Källa: Företagens årsredovisningar

När ett företag befinner sig i en expansiv fas är det vanligt och acceptabelt att soliditeten minskar. Detta för att företagets belåning ofta stiger då en expandering kräver ett utökat kapital. Det betyder att i en expansiv fas lånar företagen mer pengar, men avkastningen på nyinvesteringar genererar ofta mer kapital i längden. Dessutom finns risk att företagen tappar konkurrenskraft om de inte nyinvesterar, vilket kan resultera i en försämrad likviditet och en lägre lönsamhet på längre sikt.

5.1 Storföretagen har en hög soliditet och finansiell stabilitet

Tabell 4 visar storföretagens soliditet 2006 och 2013 samt förändringar i procentenheter. De flesta av storföretagen har behållit en hög soliditet under perioden. De företag som haft en negativ utveckling har haft det från höga nivåer och företagen är fortfarande finansiellt stabila.

De företag som sticker ut från mängden är framför allt Volvo Cars och SSAB. Volvo Cars har ökat sin soliditet från 8,1 till 28,1 under perioden. Anledningen är att företaget tidigare ägdes av Ford och verksamheten fungerade som ett dotterbolag i vilka företag oftast inte binder speciellt mycket kapital. I dag drivs Volvo Cars som ett eget företag och har därför en avsevärt högre soliditet. SSAB har i stället minskat sin soliditet från 68,2 till 48,5. Det kan förklaras av att företaget 2007 förvärvade amerikanska IPSCO, vilket ökade företagets tillgångar kraftigt och sedan dess har soliditeten legat kring 50.

Sammantaget kan konstateras att storföretagen har en hög soliditet. Trots det finns en viss försiktighet vad gäller nyinvesteringar och expansion, framförallt i Sverige.

TABELL 4 STORFÖRETAGENS SOLIDITET, 2006 OCH 2013

Företag	2006	2013	Förändring i procentenheter
Volvo Cars	8,1	28,1	20,0
Trelleborg	35,2	54,5	19,4
ABB	24,0	40,0	15,9
SAAB	30,6	43,8	13,2
Alfa Laval	36,4	46,3	9,8
Nolato	45,8	52,4	6,6
Husqvarna	38,3	42,6	4,3
Akzo Nobel	33,3	37,5	4,1
Scania	29,7	31,4	1,8
Electrolux	20,0	18,8	-1,2
LKAB	73,8	71,7	-2,0
Ericsson	56,2	52,6	-3,6
Sandvik	39,7	35,8	-3,9
Boliden	59,7	55,1	-4,6
Astra Zeneca	51,5	41,6	-9,9
Volvo	33,7	22,4	-11,3
SKF	42,4	29,8	-12,6
Atlas Copco	59,2	45,3	-13,9
SSAB	68,2	48,5	-19,7

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

6

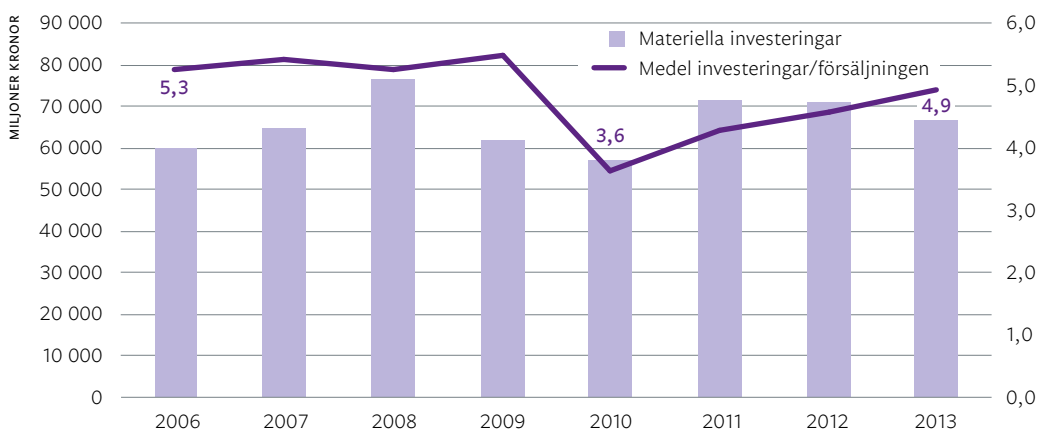
Investeringar

Historiskt finns inom industrin en stark koppling mellan investeringar och lönsamhet. Investeringar i materiella tillgångar, såsom expansion av verksamhet eller investeringar i nya anläggningar, möjliggör en kapacitetsökning och ett ökat orderintag. Investeringar i FoU gör det möjligt att förnya produktutbudet eller förbättra det utbud företaget redan erbjuder. Sammantaget skapar dessa investeringar en framtida konkurrenskraft och framtida lönsamhet.

Storföretagens investeringscykler är olika långa beroende på företagets karaktär och marknadserbjudande. Investeringsutvecklingen ser därför olika ut beroende på vilken bransch företaget befinner sig i eller vilken marknad det är etablerat på. För de flesta av storföretagen har investeringar i maskiner och anläggningstillgångar haft en svag och ojämn utveckling sedan 2006.

Diagram 6 visar storföretagens investeringsutveckling i materiella investeringar, mätt i absoluta tal och som andel av företagets försäljning. Företagens investeringar som andel av försäljningen visar att de fortsätter investera på liknande nivåer som tidigare, om än marginellt lägre. De något lägre investeringarna i absoluta tal hänger delvis ihop med lägre försäljning och lägre lönsamhet. Under 2009–2010 minskade företagens materiella investeringar och det genomfördes endast investeringar som var absolut nödvändiga, men redan 2011

DIAGRAM 6 STORFÖRETAGENS MATERIELLA INVESTERINGAR SAMT I PROCENT AV FÖRSÄLJNINGEN, 2006–2013

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

var investeringarna tillbaka på liknande nivåer som innan krisen. Efter den starka återhämtningen innebar 2013 andra året i följd med negativ utveckling av materiella investeringar i absoluta tal, men som andel av försäljningen försätter investeringarna att öka.

Storföretagens materiella investeringar ökade i absolut tal med närmare 11 procent under perioden, men minskade från 5,3 procent av försäljningen till 4,9 procent av försäljningen.

Tabell 5 visar storföretagens investeringar som andel av försäljningen 2006 och 2013 samt förändringen i procentenheter. Majoriteten av alla storföretag har minskat sina investeringar som andel av försäljningen sedan 2006. Boliden har under perioden ökat sina investeringar som andel av försäljningen kraftigt. Detta beror till stor del på att de har gjort stora investeringar i Aitik koppargruva, vilket är Bolidens största investering någonsin.

Bolag med högre investeringar som andel av försäljningen

SCANIA

Scania har under perioden gjort investeringar i den existerande produktionsverksamheten. Målet har varit att fördubbla produktionstakten till 2015. Investeringarna har lett till effektivisering av verksamhet i Sverige och utomlands. I Sverige har företaget lagt ner sin verksamhet i Sibbhult, Katrineholm och Falun för att i stället fokusera verksamheten till Södertälje. Sammantaget har Scantias investeringar som andel av försäljningen ökat från 5,4 procent 2006 till 6,1 procent 2013.

ABB

ABB har under perioden genomfört stora investeringar i sin produktion av högspänningskablar. Företaget inledde 2011 sin historiskt sett största investering, som inbegriper uppförande av nya byggnader och installation av flera tillverkningslinjer i bland annat Karlskrona. Företaget har även genomfört en stor nyinvestering av en kabelfabrik i USA. Sammantaget har företaget ökat sina investeringar från 2,2 procent till 2,6 procent av försäljningen under perioden.

Bolag med lägre investeringar som andel av försäljningen

SSAB

SSAB inledde perioden med rekordhög försäljning och rekordhög resultat. Under 2008 drabbades företaget av finanskrisen och efterfrågan sjönk. Under 2009 uteblev flera av företagets investeringar, bland annat satsningar på kylt stål som skulle genomföras i Borlänge. Företaget agerar på en marknad med strukturproblem och överkapacitet. Priset på stål är under hård press. Detta har gjort att företagets materiella investeringar som andel av försäljningen minskat med 2,2 procentenheter under perioden.

TABELL 5 INVESTERINGAR I PROCENT AV FÖRSÄLJNINGEN, 2006 OCH 2013

Företag	2006	2013	Förändring i procentenheter
Boliden	5,2	14,4	9,2
Akzo Nobel	4,0	5,4	1,4
ABB	2,2	2,6	0,4
Ovako	4,5	5,2	0,6
Scania	5,4	6,1	0,7
Trelleborg	3,6	4,0	0,3
Electrolux	3,0	3,2	0,2
Husqvarna	2,5	2,6	0,1
Astra Zeneca	3,0	2,9	-0,1
Ericsson	2,2	2,0	-0,2
Alfa Laval	1,9	1,7	-0,2
Volvo	3,9	3,0	-0,8
LKAB	33,1	26,0	-7,2
SKF	3,6	2,7	-0,9
Sandvik	6,6	4,8	-1,8
Volvo Cars	5,7	3,9	-1,8
SAAB	2,1	1,4	-0,7
Atlas Copco	2,4	1,5	-0,9
Nolato	5,7	3,3	-2,4
SSAB	4,5	2,3	-2,2

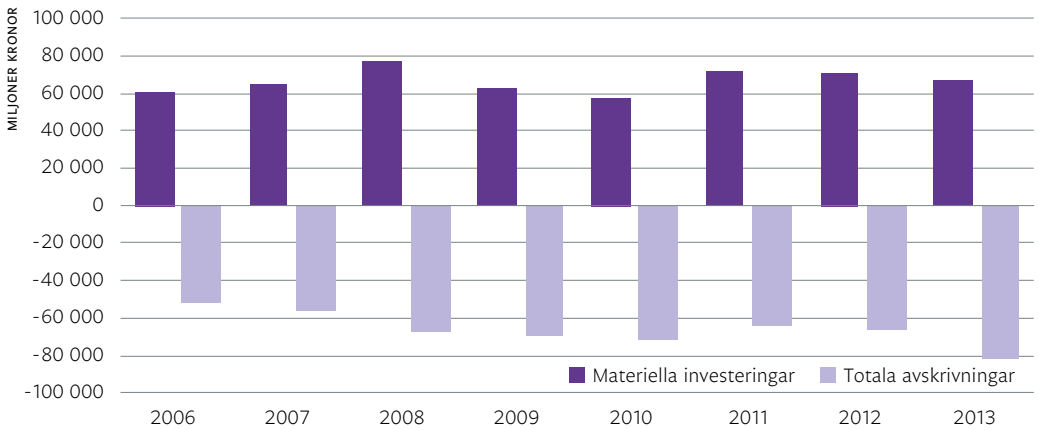
Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

6.1 Avskrivningarna ökar mer än investeringarna

Storföretagens avskrivningar har under perioden ökat, både i absoluta tal och som andel av försäljningen. Stora investeringar som genomförts minskar i värde över tid. Men stora avskrivningar i sig är inget problem, problem uppstår när företagens avskrivningar, under en längre period, är högre än investeringarna.

Diagram 7 visar storföretagens investeringar och avskrivningar samt utveckling under perioden. Företagens avskrivningar ökar i en snabbare takt än investeringar och kapitalstock minskar, det vill säga företagen ersätter inte gamla maskiner och anläggningar samt avvecklar verksamhet.

DIAGRAM 7 STORFÖRETAGENS INVESTERINGAR SAMT AVSKRIVNINGAR, 2006–2013

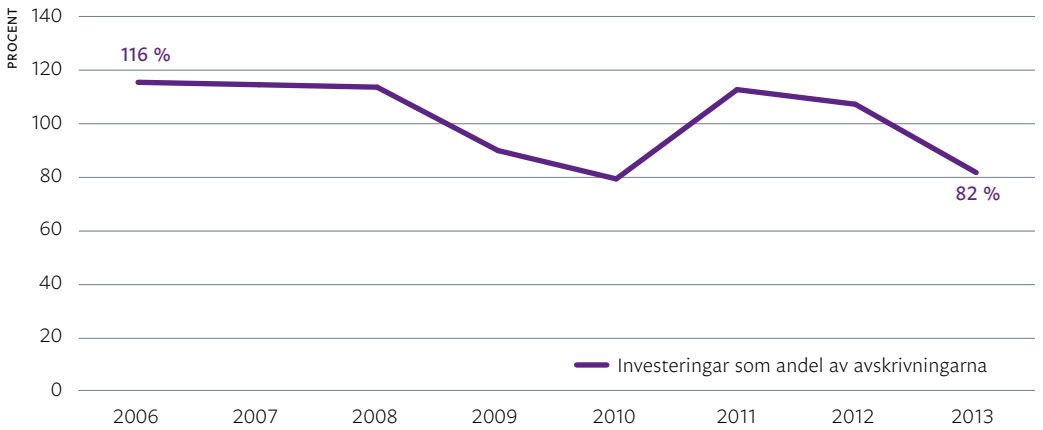
Källa: Företagens årsredovisningar

Diagram 8 visar storföretagens investeringar som andel av avskrivningarna. Nyckeltalet visar investeringar i relation till avskrivningar. Om företagen investerar i samma takt som deras tidigare investeringar minskar i värde visar nyckeltalet 100 procent.

Perioden före krisen 2008 var storföretagens andel investeringar större än avskrivningarna, vilket betyder att investeringar genomfördes för ökad och förbättrad kapacitet. Fram till 2010 hade företagen en negativ utveckling och som lägst var investeringarna strax under 80 procent av avskrivningarna. Mellan 2010 och 2011 ökade investeringarna och avskrivningarna minskade, men sedan 2011 har utvecklingen varit negativ och 2013 var andra året i rad av ökade avskrivningar och minskade investeringar.

Trenden hos flera av företagen har varit att nyinvesteringar främst sker på tillväxtmarknader i form av företagsförvärv och investeringar i existerande verksamhet. Det betyder att de nyinvesteringar som genomförs i första hand inte är ersättningsinvesteringar i företagens verksamhet på den svenska marknaden.

DIAGRAM 8 STORFÖRETAGENS INVESTERINGAR SOM ANDEL AV AVSKRIVNINGARNA, 2006–2013

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

Företagsexempel

ELECTROLUX

Electrolux startade 2004 en omstruktureringsprocess av företagets produktion. Under de senaste tio åren har företaget avvecklat verksamhet i Sverige, Västervik och Motala, samtidigt som de har nyinvesterat i bland annat Östeuropa och Asien. Samtidigt har företaget mött en lägre efterfrågan på mogna marknader tillsammans med en kraftigt ökad efterfrågan från flera tillväxtländer, men även från den nordamerikanska marknaden. Detta har gjort att företaget förvärvat verksamhet nära sina kunder och lanserar produkter som är allt mer anpassade för kundsegmentet i de olika regionerna. Sammantaget har Electrolux ökat sin verksamhet utomlands från under 50 procent till 66 procent av den totala produktionen.

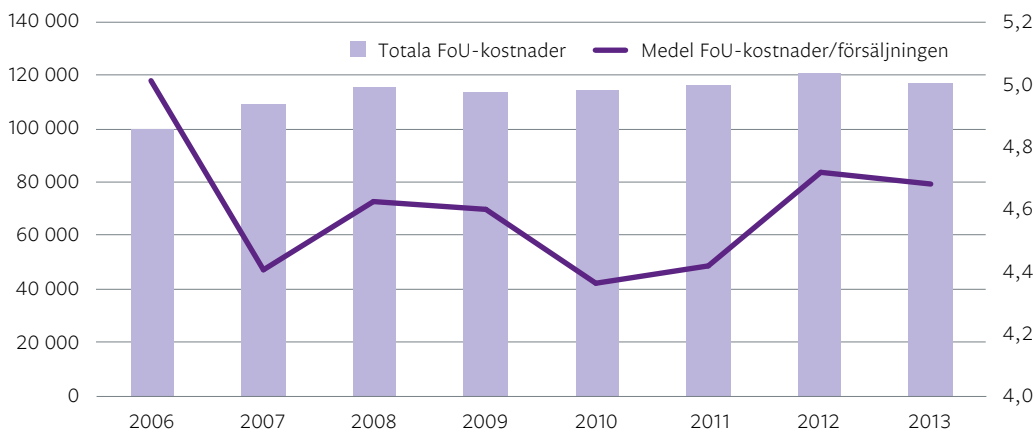
7

Forskning och utveckling

Storföretagen är beroende av att ständigt utvecklas och förbättras. Det är av stor vikt för företagen att ha en produktmix som kan konkurrera på den globala marknaden både i dag och i framtiden. Företagen har ett behov av att alltid ligga i framkant med ny teknik och nya produkter, vilket gör att investeringar i forskning och utveckling, FoU, är centrala för den framtida konkurrenskraften.

Historiskt har storföretagen lokaliserat nästan all sin FoU i närheten av sina huvudkontor i Sverige, medan dess produktion är placerad på tillväxtmarknader. På senare år har dock skett en ökad internationellisering av de multinationella företagens FoU. Det finns olika förklaringar till detta. Framför allt verkar de vilja anpassa sina produkter eller processer till de speciella preferenser och behov som råder på en marknad utomlands eller så avser de dra nytta av de kunskaper och den teknologi som finns eller som genereras i ett annat land genom att lokalisera delar av sin egen FoU där. Denna process verkar emellertid inte ha gått så långt hos de flesta storföretag och den stora andelen FoU som fortfarande sker i Sverige. De flesta storföretag har under perioden 2006–2013 ökat sina FoU-kostnader, men som andel av försäljningen har utvecklingen varit något nedåtgående. Diagram 9 visar storföretagens kostnader för FoU samt medeltalet för FoU som andel av försäljningen. Kostnaderna för FoU ökade under perioden med närmare 18 procent, men minskade som andel av försäljningen från 5,0 procent till 4,7 procent.

DIAGRAM 9 STORFÖRETAGENS KOSTNADER FÖR FOU SAMT SOM ANDEL AV FÖRSÄLJNINGEN, 2006–2013

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

Mellan 2006 och 2007 minskade kostnaderna för FoU som andel av försäljningen på grund av en ökad försäljning. Flera av storföretagen redovisade rekordår vad gäller försäljning och resultat både 2006 och 2007. Detsamma gäller för utvecklingen 2010 och 2011 när allt fler företag nådde försäljningsnivåer som var högre än innan krisen samtidigt som företagens kostnader för FoU som andel av försäljningen minskade något. Anledningen är att kostnader för FoU är mer trögrörliga, eftersom företagen ovilligt sänker andelen FoU-kostnader av försäljningen då utvecklingen av nya produkter och förbättring av existerande produkter är företagens framtida konkurrenskraft och försäljning.

Tabell 6 visar storföretagens kostnader för FoU som andel av försäljningen 2006 och 2013 samt tillväxten i procentenheter.

Bolag med högre investeringar i FoU i procent av försäljningen

AB VOLVO

Under 2000-talet har Volvo lanserat ett antal nya produkter och står i mitten av 2014 med en ny produktportfölj bestående av en ny generation lastbilar. Ökad miljömedvetenhet och ökade bränslekostnader gör det allt viktigare för företaget att lansera nya bränsleeffektiva lösningar för att vara konkurrenskraftiga på en global marknad.

De nya lastbilarna har bland annat blivit utrustade med nya bränslebesparande motorer som uppfyller de nya avgaskraven i Europa. Kraven innebär en drastisk sänkning av motorernas utsläppsnivåer, där till exempel det tillåtna kväveoxid- och partikelutsläppet är runt en femtedel av föregående utsläppsnivå Euro 5. Sammantaget har företaget ökat sina investeringar i FoU från 3,2 procent till 5,5 procent av försäljningen under perioden.

Bolag med lägre investeringar i FoU i procent av försäljningen

AKZO NOBEL

Akzo Nobel har under perioden genomgått en strukturförändring där de delade upp företagets verksamhet i två oberoende företag; ett som ägnade sig åt läkemedel och ett med fokus på färg- och kemiverksamhet. Kemi- och läkemedelsdelen var den affärsverksamhet som representerade störst del av investeringsutgifterna i FoU och när den verksamheten avyttrades under 2007 minskade andelen FoU kraftigt. Sammantaget minskade FoU som andel av försäljningen från 6,4 procent till 2,6 procent under perioden.

TABELL 6 STORFÖRETAGENS KOSTNADER FÖR FOU SOM ANDEL AV FÖRSÄLJNINGEN 2006–2013

Företag	2006	2013	Förändring i procentenheter
Astra Zeneca	14,7	18,8	4,01
Volvo	3,2	5,5	2,32
Husqvarna	1,4	3,2	1,79
Scania	4,3	5,8	1,51
SKF	1,6	2,9	1,25
Sandvik	2,2	3,0	0,86
Electrolux	1,8	2,5	0,75
Boliden	0,6	1,2	0,57
LKAB	1,1	1,5	0,38
ABB	3,2	3,5	0,35
Atlas Copco	2,2	2,5	0,32
SSAB	1,0	1,0	0,00
Alfa Laval	2,7	2,4	-0,21
Trelleborg	1,9	1,4	-0,43
Ericsson	15,5	14,2	-1,31
Volvo Cars	6,6	4,8	-1,84
Nolato	8,0	4,7	-3,33
Akzo Nobel	6,4	2,6	-3,89
SAAB	16,8	7,4	-9,37

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

8

Sysselsättning

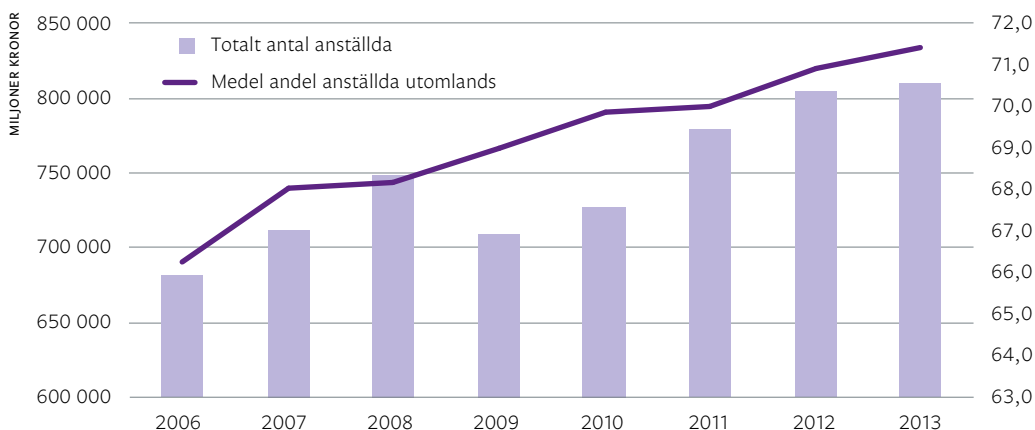
Storföretagens sysselsättning beror till stor del på omvärldens efterfrågan av företagets produkter och tjänster. En ökad efterfrågan betyder ofta att företaget måste nyinvestera och öka sin kapacitet och på så vis även öka sysselsättningen. Flera av storföretagen har i stället mött en lägre efterfrågan under perioden, vilket har resulterat i en lägre lönsamhet och på så vis gjort att fler människor blivit av med sina jobb och nyinvesteringarna minskat eller uteblivit. År 2008 sysselsatte storföretagen närmare 750 000 personer i världen. År 2013 hade sysselsättningen ökat till drygt 810 000 personer, vilket alltså är en ökning om cirka 8 procent. Detta trots den djupa finanskris som drabbat företagen och dess anställda.

När efterfrågan och orderintagen började minska under senare delen av 2008 var det flera företag som producerade under sin kapacitet och lönsamheten försämrades. Detta gjorde att storföretagen under krisen införde stora effektiviseringsprogram för att reducera kostnaderna och kunna hålla sig lönsamma. En konsekvens av detta var att tusentals människor blev av med sina jobb, både i Sverige och utomlands.

8.1 Sysselsättning på koncernnivå

Diagram 10 visar storföretagens sysselsättningsutveckling på koncernnivå och medeltalet för andelen anställda utomlands. Bilden visar att den snabba utveckling som skedde 2010–2012 stannade av under 2013. Totalt har antalet anställda ökat med närmare 19 procent

DIAGRAM 10 SYSSELSÄTTNINGsutvecklingen hos storföretagen 2006–2013

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

under perioden, från 680 703 personer till 809 973 personer. Andelen anställda utomlands har vuxit i en snabbare takt och har sedan 2006 ökat från drygt 66 procent till cirka 71 procent. En förklaring till den relativt stora ökningen av anställda de senaste åren är framför allt förvärv, men även att antalet anställda på tillväxtmarknader ökar kraftigt även i existerande verksamhet. Men det är inte främst lägre löner och lägre kostnader som lockar företagen till nya marknader. En förklaring är att företagen behöver placera sig nära sina kunder och de flesta storföretag möter i dag en ökad efterfrågan på framväxande marknader som till exempel Kina. Detta gör att företagen på koncernnivå ökar sin sysselsättning, men i länder utanför Sverige.

Sysselsättningen ökar hos storföretagen

Den minskning som skedde i antal anställda under finanskrisen har i stor utsträckning återhämtat sig och flera företag hade ett högre sysselsättningsantal 2013 än 2006.

Tabell 7 visar antalet anställda 2006 och 2013 samt den procentuella skillnaden mellan dessa två år. Den negativa utveckling som ett antal företag haft, bortsett från krisåren 2008–2009, har främst skett under de två senaste åren. Det finns olika förklaringar till detta och nedan följer en mer detaljerad utveckling för några av företagen.

Bolag med högre sysselsättningsutveckling än gruppen

NOLATO

Nolato har under perioden befunnit sig i en expansiv fas. Företaget har framför allt vuxit genom förvärv, men även genom organisk tillväxt⁵. Först och främst har expansionen skett utanför Sverige och andelen anställda utomlands har ökat från 29 procent till 91 procent. Mellan 2012 och 2013 ökade antalet anställda i huvudsak med anledning av Nolato Telecoms verksamheter i Kina, där det har varit en stor ökning av volymer. Totalt har sysselsättningen haft en positiv utveckling om närmare 126 procent, från cirka 4 100 personer till närmare 9 400 personer.

ERICSSON

Ericsson har under perioden haft en positiv sysselsättningsutveckling om cirka 79 procent, från cirka 63 800 personer till 114 000 personer. Andelen anställda utomlands har ökat från ungefär 70 procent till närmare 85 procent av totalt antal anställda. Utvecklingen beror främst på att företaget har gjort ett antal stora förvärv under perioden. År 2009 förvärvades bland annat Nortels CDMA- och LTE-verksamhet, vilket gjorde Ericsson till största leverantör av infrastruktur och tjänster i Nordamerika. Dessutom har företaget utökat sina marknadsandelar i bland annat Indien och Brasilien samt utökat sin verksamhet i Asien, till exempel Korea.

⁵ Organisk tillväxt är den tillväxt som företaget åstadkommer av egen kraft, exempelvis genom att öka försäljningen.

TABELL 7 SYSSELSÄTTNINGsutvecklingen hos STORFÖRETAGEN 2006–2013⁶

Företag	2006	2013	2006–2013
Nolato	4 144	9 357	125,8%
Ericsson	63 781	114 340	79,3%
Atlas Copco	24 378	40 241	65,1%
Alfa Laval	9 923	16 282	64,1%
ABB	108 000	147 700	36,8%
Scania	31 195	40 953	31,3%
Husqvarna	11 412	14 156	24,0%
SKF	39 780	48 401	21,7%
LKAB	3 737	4 427	18,5%
Sandvik	40 672	48 040	18,1%
Volvo	82 300	95 533	16,1%
SAAB	12 858	14 140	10,0%
Electrolux	55 471	60 754	9,5%
Boliden	4 519	4 815	6,6%
SSAB	8 737	8 712	-0,3%
Ovako	3 237	2 995	-7,5%
Volvo Cars	25 553	23 200	-9,2%
Akzo Nobel	61 900	49 600	-19,9%
Astra Zeneca	66 600	51 500	-22,7%
Trelleborg	22 506	14 827	-34,1%

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

⁶ Antal anställda hos Ovako 2006 är baserat på antal anställda hos SSAB 2006 (saknar data).

Bolag med lägre sysselsättningsutveckling än gruppen

ASTRA ZENECA

Astra Zeneca har under perioden haft en negativ sysselsättningsutveckling om närmare 23 procent, från cirka 66 600 personer till 51 500 personer. En viktig förklaring är att företaget mött en ökad konkurrens om utbudet där de förlorat ett antal patenträtter och samtidigt, liksom flera andra stora läkemedelsföretag, haft svårt att få fram nya preparat.

Antalet anställda i Sverige har dock minskat i en snabbare takt och andelen anställda utomlands har därför ökat från cirka 81 procent till närmare 90 procent av totalt antal anställda. Förklaringen är att Astra Zeneca 2012 kom med beskedet att avveckla företagets

FoU-verksamhet i Södertälje. Forskningen ska i fortsättningen skötas av en grupp på 40–50 personer, dels i Boston i USA, dels i Cambridge i Storbritannien, samtidigt som de förlitar sig på att få uppslag till nya läkemedel utanför den egna koncernen. I och med neddragningen drabbades 1 200 forskare samt en rad stödfunktioner.

I relation till många andra företag som har behållit sin FoU-verksamhet i Sverige och flyttat produktionen till andra marknader, har Astra Zeneca kvar sin produktion i Södertälje och verksamheten fungerar väldigt bra.

TRELLEBORG

Under krisåret 2009 minskade Trelleborg sysselsättningen med närmare 18 procent. Sedan dess har antalet anställda fortsatt att minska. Den huvudsakliga förklaringen är företagets joint venture⁷, Vibracoutic, dit Trelleborg Automobile numera räknas. Samarbetet inleddes 2012 och har påverkat både företagets försäljning och sysselsättning.

Sammantaget har företaget haft en negativ sysselsättningsutveckling om närmare 34 procent, från cirka 22 500 personer 2006 till 15 000 personer 2013. Samtidigt har andelen anställda utomlands ökat något från 90,1 procent till 90,5 procent av totalt antal anställda.

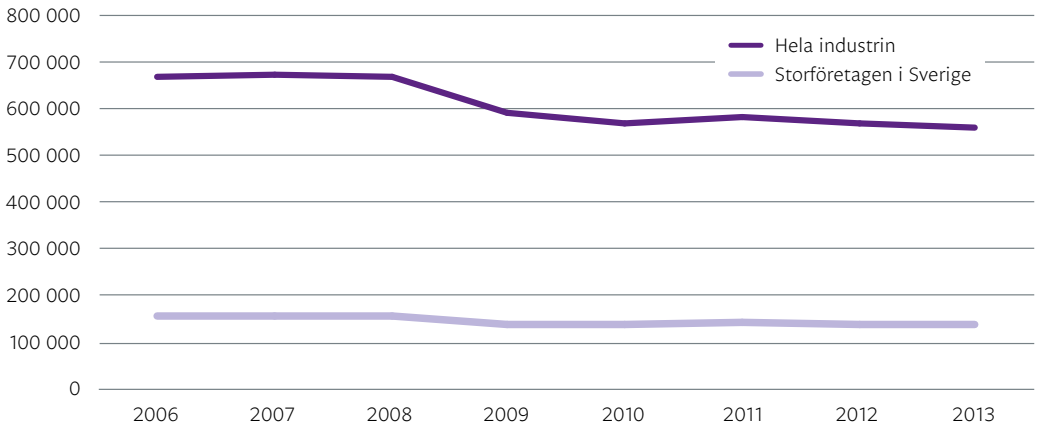
8.2 Sysselsättning i Sverige

Under perioden har storföretagen varit tvungna att genomföra kostnadsbesparings- och effektiviseringsprogram för att hålla sig fortsatt lönsamma och konkurrenskraftiga på den globala marknaden. Detta har till stor del drabbat sysselsättningen i Sverige och IF Metalls medlemmar. Dessutom är storföretagen internationella koncerner med omfattande produktion utanför Sverige, vilken dessutom ökar. Bortsett från den utveckling som varit under perioden 2006–2013 har det sedan 1990-talet skett en strukturomvandling inom svensk industri. Denna har gjort att företagen inte växer i termer av ökad sysselsättning i Sverige, utan snarare i termer av ökad produktivitet och ökad internationalisering. I dag klarar storföretagen att producera till en högre kapacitet, men med avsevärt färre antal anställda. Detta har gjort att storföretagen har flyttat stora delar av sin produktion till andra delar av världen medan verksamheten för FoU fortfarande är placerad i Sverige.

Med bakgrund i den omstrukturering som skett under en längre period har det under perioden 2006–2013 skett förändringar inom storföretagens sysselsättning i Sverige. Samtidigt som antalet anställda i storföretagens koncerner ökar, i flera fall var sysselsättningen högre 2013 än 2008, har industrin i Sverige blivit av med tusentals jobb. Trots detta har tillväxten i antal anställda hos storföretagen i Sverige varit positiv sedan 2010. I relation till antalet anställda inom hela den svenska industrin ser utvecklingen något mer hoppfull ut.

⁷ Ett joint venture är ett avtal om samverkan mellan två eller flera parter.

DIAGRAM 11 STORFÖRETAGENS ANSTÄLLDA I SVERIGE I RELATION TILL ANTAL ANSTÄLLDA INOM HELA INDUSTRIEN I SVERIGE, 2006–2013⁸

Källa: SCB, företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

⁸ Gruv, livs och tobak, teko, trä, möbler m.m., massa och papper, grafisk, olja, kemi och läkemedel, stål och metall, elektronik, maskinindustri samt fordonindustri.

Diagram 11 visar att storföretagen representerar en stor andel av de sysselsatta inom den samlade industrin. Dessutom visar det att den samlade sysselsättningen inom svensk industri inte har återhämtat sig efter finanskrisen, medan storföretagen närmar sig nivån innan krisen.

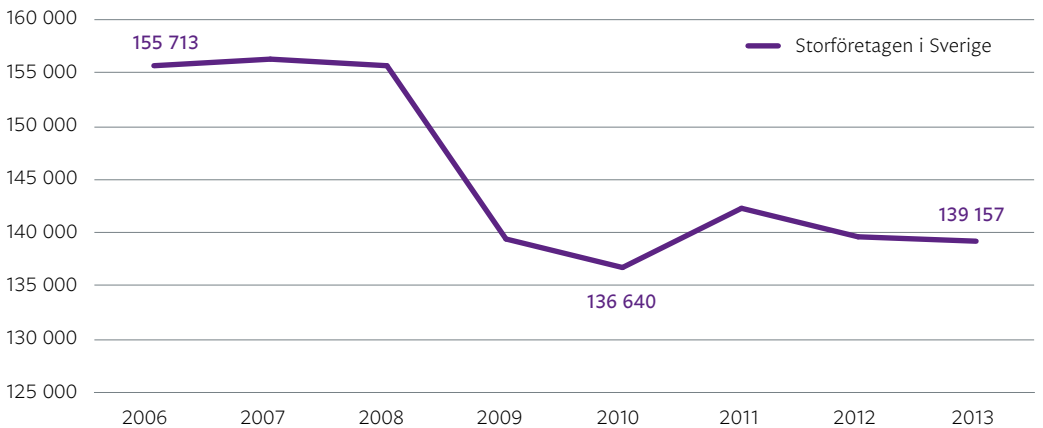
8.3 Storföretagens sysselsättning i Sverige minskar

Storföretagen är hårt konkurrensutsatta och det ökade globala trycket ställer krav på rationaliseringar och besparingar. Storföretagens anställda drabbades hårt av finanskrisen och tusentals anställda varslades. Sedan dess har det skett en återhämtning, men storföretagen är inte tillbaka på sysselsättningsnivån 2008. Dessutom har utvecklingen varit avtagande under de senaste två åren.

Diagram 12 visar storföretagens sysselsättningsutveckling i Sverige 2006–2013. Totalt har antalet anställda i Sverige minskat med drygt 21 procent, från närmare 156 000 personer till 123 000 personer.

En förklaring till den negativa utvecklingen är, som tidigare nämnts, att företagen till stor del nyinvesterar och expanderar på tillväxtmarknader i stället för att utöka den verksamhet som finns i Sverige. En annan förklaring är att den produktion som finns i Sverige blir allt mer effektiv, vilket gör att det krävs färre personer för att utföra arbetet. En växande trend inom både svensk och global produktion är industrirobotar som i dag kan utföra delar av det arbete som tidigare utfördes av människor. Ytterligare en förklaring till att sysselsättningen inte har återhämtat sig är att de varor som produceras i Sverige framför allt är varor som konsumeras i Europa, där tillväxten är svag och investeringarna låga, vilket gör att storföretagen möter en lägre efterfrågan.

DIAGRAM 12 STORFÖRETAGENS ANSTÄLLDA I SVERIGE, 2006–2013⁹

Källa: Storföretagens årsredovisningar

⁹ Ej Ovako, siffror saknas före 2010

Tabell 8 visar storföretagens anställda i Sverige 2006 och 2013 samt den procentuella utvecklingen som har skett under perioden. Majoriteten av storföretagen har haft en negativ sysselsättningsutveckling sedan 2006. Nedan följer en beskrivning av några företag med hög respektive låg sysselsättningsutveckling.

Bolag med hög sysselsättningsutveckling i Sverige

LKAB

Som nämndes tidigare har LKAB utfört stora kapacitetshöjande investeringar under perioden. En ökad produktion möjliggör även en ökad sysselsättning. Detta har skapat flera hundra nya arbetstillfällen och sysselsättningen i Sverige har ökat med omkring 24 procent, från cirka 3 100 anställda till närmare 3 900 anställda under perioden.

Bolag med låg sysselsättningsutveckling i Sverige

AKZO NOBEL

Akzo Nobel har under perioden lagt ner delar av sin verksamhet i Sverige, bland annat verksamheten för monoklorättiksyra i Skogshall, men även verksamhet i Borås och Malmö. Sammantaget minskade antalet anställda i Sverige från 3 900 personer till 3 000 personer under perioden.

ELECTROLUX

Electrolux har under perioden fokuserat på att öka sin produktion i lågkostnadsländer, med en ökning från 50 procent till 66 procent av produktionen som resultat. Dessutom har företaget mött en kraftigt sjunkande efterfrågan, en negativ utveckling av försäljningspriser och höjda priser för råmaterial, vilket har krävt stora

TABELL 8 STORFÖRETAGENS SYSSELSÄTTNINGsutveckling i Sverige, 2006–2013

Företag	2006	2013	2006–2013
Atlas Copco	3 142	4 388	39,7%
Boliden	2 291	2 888	26,1%
LKAB	3 116	3 875	24,4%
SAAB	10 481	11 342	8,2%
Sandvik	10 381	10 900	5,0%
Alfa Laval	2 091	2 160	3,3%
Scania	12 577	12 939	2,9%
ABB	8 700	8 950	2,9%
Ericsson	19 094	17 858	-6,5%
SKF	3 079	2 861	-7,1%
Nolato	879	814	-7,4%
Volvo	26 882	22 588	-16,0%
Volvo Cars	18 839	15 753	-17,4%
Akzo Nobel	3 900	3 000	-23,1%
SSAB	7 880	5 846	-25,8%
Husqvarna	2 457	1 736	-29,3%
Electrolux	3 080	2 082	-32,4%
Trelleborg	2 238	1 264	-43,5%
Astra Zeneca	12 600	5 900	-53,2%

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

besparingsåtgärder. Totalt minskade antalet anställda med cirka 32 procent, från cirka 3 100 personer till 2 100 personer mellan 2006 och 2013.

9

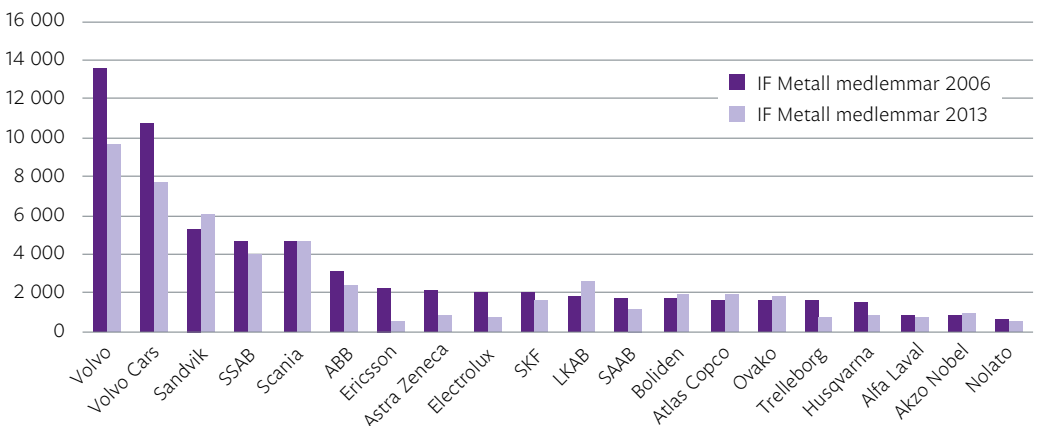
IF Metalls medlemsutveckling

Den låga efterfrågan under finanskrisen gjorde att företagen stod med ett lägre kapacitetsutnyttjande. Detta gjorde att företagen var tvungna att hålla kostnaderna nere för att vara fortsatt lönsamma eller, i flera fall, ens nå nollresultat. Som nämndes tidigare drabbades industrijobben i Sverige hårt, vilket även visar sig genom att antalet IF Metallmedlemmar på storföretagen har minskat. Under perioden har antalet minskat med närmare 18 procent, från cirka 64 000 medlemmar till 52 000 medlemmar.

En annan förklaring till att medlemsantalet hos storföretagen har minskat kraftigt under perioden är att företagen efterfrågar en ökad flexibilitet hos arbetskraften för att klara av toppar och dalar i efterfrågan. Detta har gjort att det blir allt vanligare att hyra in personal i stället för att själva anställa och antalet bemanningsanställda ökar därför i snabb takt. Ur ett fackligt perspektiv innebär detta att det blir svårare att organisera medlemmar, eftersom personer med anställning via bemanningsföretag ofta har korta anställningar och kan röra sig mellan flera olika branscher under en kortare period. Detta gör att dessa personer inte får rätt till samma arbetsvillkor som övriga anställda.

Diagram 13 visar antalet medlemmar som arbetade på storföretagen 2006 och 2013. Antal medlemmar 2013 inkluderar inte de medlemmar som arbetade på bemanningsföretag, eftersom de omfattas av ett eget kollektivavtal.

DIAGRAM 13 ANTAL MEDLEMMAR PER FÖRETAG 2006 OCH 2013

Källa: IF Metalls medlemsdatabas 2006 och 2013

Endast ett fåtal av storföretagen har ökat i antal medlemmar sedan 2006. En förklaring är att dessa företag även har ökat i antal anställda och på så sätt har medlemsutvecklingen hängt på. För Sandvik är förklaringen främst att företaget under perioden har förvärvat Seco Tools och därmed ökat antalet medlemmar.

Tabell 9 visar antalet medlemmar som arbetade på storföretagen 2006 och 2013 samt den procentuella utvecklingen under perioden. Totalt minskade antalet medlemmar med 20,4 procent mellan 2006 och 2013. Ett fåtal företag har haft en positiv medlemsutveckling. De flesta befinner sig antingen i stål- och gruvindustrin eller i branscher med verksamhet som är relaterade till dessa industriföretag. En förklaring är att företagets verksamhet är beroende av en specifik plats, exempelvis en gruva, och det är därför inte möjligt att bedriva den delen av verksamheten på en annan plats.

Bolag med hög medlemsutveckling

LKAB

Den största relativa ökningen av antalet medlemmar har skett i LKAB där antalet ökat med cirka 40 procent. Företaget har under perioden utfört stora investeringar som har bidragit till en produktivitetsökning. Detta har haft en positiv påverkan på både försäljning och antal anställda. Som ett resultat av detta har företaget även haft en positiv medlemsutveckling om närmare 40 procent, från 1 826 medlemmar till 2 553 medlemmar.

ATLAS COPCO

Atlas Copcos positiva medlemsutveckling är bland annat ett resultat av företagets ökade verksamhet i Fagersta (Sverige). En annan förklaring är att företaget förvärvade Dynapac 2007, vilket bidrog till en ökning i antal anställda och medlemmar i IF Metall. Företaget har haft en medlemsutveckling om närmare 16 procent, från 1 643 medlemmar 2006 till 1 904 medlemmar 2013, vilket är en betydligt mindre ökning än för antalet anställda totalt, som ökade med närmare 40 procent.

Bolag med låg medlemsutveckling

HUSQVARNA

Under finanskrisen fick hundratals personer lämna Husqvarna. Enbart mellan 2008 och 2009 minskade antalet anställda i Sverige med närmare 400 personer. Företaget har lagt ner delar av verksamheten i Sverige, medan det har ökat antalet anställda i Polen och Kina. Sammanlagt minskade antalet IF Metallmedlemmar under perioden från 1 620 personer till 872 personer. En negativ utveckling om närmare 46 procent till skillnad från totalt antal anställda som minskade med cirka 29 procent.

TABELL 9 ANTAL MEDLEMMAR PER FÖRETAG 2006 OCH 2013 SAMT RELATIV FÖRÄNDRING 2006-2013¹⁰

Företag	2006	2013	2006-2013
LKAB	1 826	2 553	39,8%
Atlas Copco	1 643	1 904	15,9%
Sandvik	5 356	6 029	12,6%
Boliden	1 724	1 938	12,4%
Ovako	1 598	1 785	11,7%
Akzo Nobel	856	940	9,8%
Scania	4 615	4 707	2,0%
Alfa Laval	866	799	-7,7%
SSAB	4 656	4 033	-13,4%
SKF	1 999	1 596	-20,2%
ABB	3 155	2 330	-26,1%
Volvo Cars	10 742	7 746	-27,9%
Volvo	13 569	9 678	-28,7%
Nolato	695	485	-30,2%
SAAB	1 764	1 178	-33,2%
Husqvarna	1 620	872	-46,2%
Trelleborg	1 593	740	-53,5%
Astra Zeneca	2 166	855	-60,5%
Electrolux	2 015	742	-63,2%
Ericsson	2 232	564	-74,7%

Källa: Företagens årsredovisningar samt egna beräkningar

¹⁰ Dessa siffror innefattar inte de personer som är bemanningsanställda hos företagen.

AB VOLVO

AB Volvo är det företag som hade flest medlemmar både 2006 och 2013. Dock var företaget ett av de som drabbades värst under finanskrisen och flera tusen medlemmar varslades. Dessutom har sysselsättningen i Sverige haft en negativ utveckling under de senaste två åren, vilket delvis kan förklaras av lägre sysselsättning hos Volvo Construction Equipment. Detta har gjort att antalet medlemmar på AB Volvo har minskat med närmare 29 procent.

10

Avslutande diskussion

Perioden 2006–2013 utmärks av höga höjder och djupa dalar för storföretagen. Efter finanskrisen mötte de flesta företag en ökad efterfrågan och 2011 var storföretagens samlade omsättning högre än innan krisen, det vill säga högre än under den period av rekordår som de flesta företag redovisade. Dock har de flesta företag haft en negativ försäljningstillväxt de senaste två åren, vilket även gäller för företagens lönsamhet och investeringar. Trots den negativa lönsamhetsutveckling som de flesta företag haft är företagen fortfarande lönsamma och det finns utrymme för nyinvesteringar och expansion.

Storföretagens framtida konkurrenskraft är beroende av att företagen genomför stora investeringar för att förbättra sin kapacitet och marknadsposition. Därför är det oroande att företagens materiella investeringar som andel av försäljningen har haft en negativ utveckling. Dessutom är de investeringar som genomförs oftast på tillväxtmarknader och inte i den svenska verksamheten, vilket är oroande både för utvecklingen av svensk industri och svenska industrijobb. Det är en utveckling som återspeglas i företagens sysselsättning, som ökar, men har minskat i Sverige med närmare 21 procent. Samma utveckling syns även hos IF Metalls medlemmar där antalet har minskat med 20 procent.

10.1 En osäker framtid

Alla företagskoncerner som analyseras i denna rapport är internationaliserade och företagens försäljning sker framför allt på marknader utanför Sverige. Under perioden är det flera av storföretagen som nyinvesterat och ökat marknadsandelar i Asien, framför allt Kina, men även flera företag som ökat sin produktion och försäljning i Nordamerika, främst genom företagsförvärv.

Kina har varit en viktig marknad för att företagen ska kunna växa och den urbanisering som sker skapar hög efterfrågan av de varor och tjänster som företagen säljer. Emellertid kan vi se att tillväxten i landet saktar in något och att urbaniseringstrenden svalnar. Detta innebär att företagens orderintag från Kina har varit något lägre under de senaste åren och prognoser om lägre tillväxt i Kina kan ses som oroande. Likväl växer dagens Kina från en större bas och efterfrågan i landet är fortfarande hög. Svenska företag möter dock i dag en hårdare konkurrens samtidigt som det i Kina har utvecklats en så kallad "Local buying preference", vilket betyder att marknaden efterfrågar lokalt producerade varor och importen minskar. En konsekvens blir att företag som vill sälja sina varor och tjänster till den kinesiska marknaden måste öka sin närvaro i landet och de varor som säljs i Kina måste produceras i Kina.

I Nordamerika möter storföretagen allt mer positiva framtidsutsikter och det finns en allt högre efterfrågan av storföretagens industriprodukter. Detta beror framför allt på att tillväxten börjat ta fart och förtroendet från konsumenter och företag har ökat. En förklaring är tillgången av billig energi tack vare skiffergasboomen, vilket ger företagen lägre kostnader. Men det blir även allt viktigare för företagen att växa nära efterfrågan. Flera av storföretagen, som till exempel SSAB och Electrolux, har genomfört stora företagsförvärv som öppnar nya dörrar och ger dem tillgång till den nordamerikanska marknaden.

Samtidigt som företagen möter en allt högre efterfrågan i Kina och Nordamerika är efterfrågan i Europa låg. Eftersom produktionen i Sverige främst är till för att tillgodose efterfrågan från den europeiska marknaden är detta oroande för storföretagens industriproduktion i Sverige och för de svenska jobben. Samtidigt måste storföretagen hålla sig konkurrenskraftiga för att klara av en ökning i efterfrågan när tillväxten i Europa tar fart. Därför är det viktigt att storföretagen fortsätter investera i både ny och existerande verksamhet i Sverige. För Sveriges del är det viktigt att storföretagen väljer att förlägga sin produktion i Sverige även i framtiden. Detta med anledning av att storföretagen inte bara skapar jobb inom sin egen verksamhet, utan även hos underleverantörer och tjänsteföretag som till stor del är beroende av storföretagen för att överleva.

Storföretagens utveckling är den andra rapporten i serien Fokus industri, framtagen av IF Metalls utredningsenhet.
